

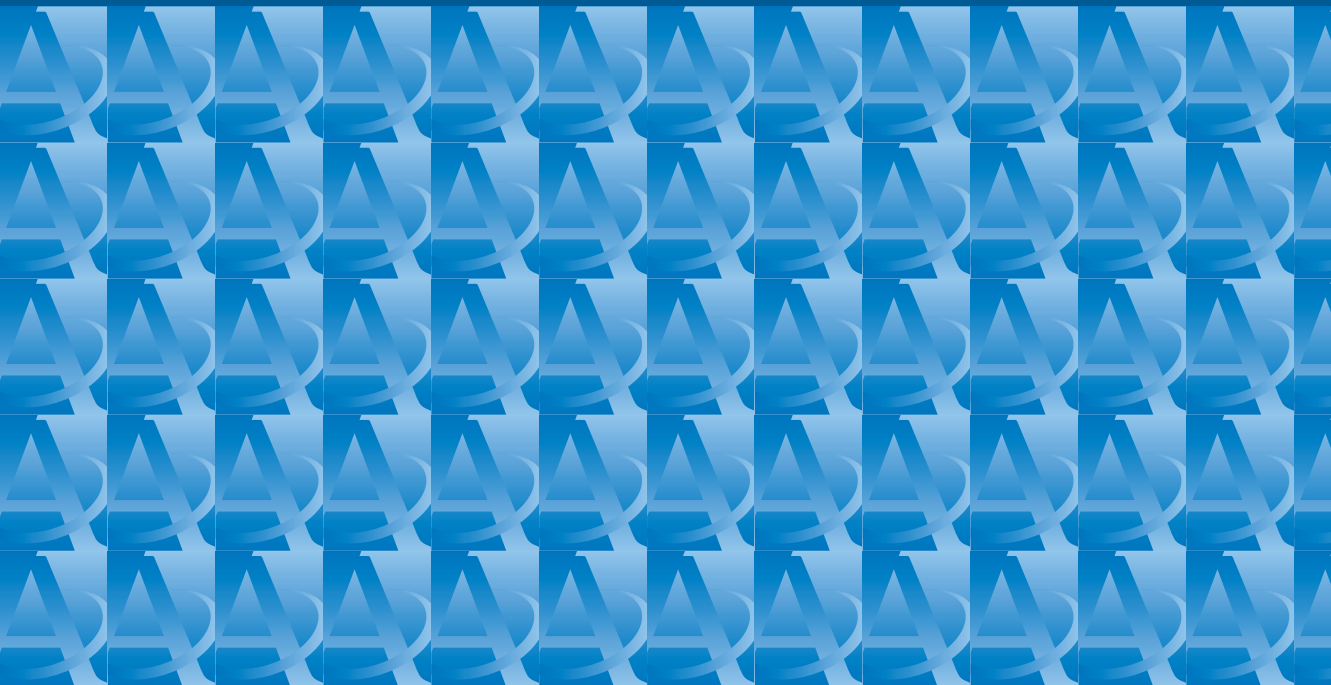
Pirkko Anttila
Päivi Kukkonen
Petri Lempinen
Carina Nordman-
Byskata
Keijo Pesonen
Soili Tuomainen
Risto Hietala
Anu Räisänen



NÄYTTÖÄ ON!

Ammattiosaamisen näyttöjen toteutuminen käytännössä

Tiivistelmä



Koulutuksen arviointineuvoston
julkaisuja 46

Näyttöä on!

Ammattiosaamisen näyttöjen
toteutuminen käytännössä

Tiivistelmä

Pirkko Anttila
Päivi Kukkonen
Petri Lempinen
Carina Nordman-Byskata
Keijo Pesonen
Soili Tuomainen
Risto Hietala
Anu Räisänen



Koulutuksen
arviointineuvosto

JULKAISUN MYYNTI:
Koulutuksen arviointisihteeristö
PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto
puh. (014) 260 3220
faksi (014) 260 3241
ktl-asiakaspalvelu@ktl.jyu.fi
www.edev.fi

Julkaisija: Koulutuksen arviointineuvosto, Jyväskylä 2010

© Koulutuksen arviointineuvosto ja kirjoittajat

Kansi, ulkoasu ja taitto: Martti Minkkinen

ISSN 1795-0155 (painettu)
ISSN 1795-0163 (verkkojulkaisu, pdf)

ISBN 978-951-39-3855-0 (painettu)
ISBN 978-951-39-3856-7 (verkkojulkaisu, pdf)

Saarijärven Offset Oy
Saarijärvi 2010

Lukijalle

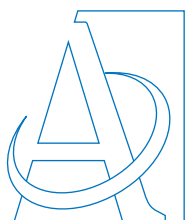
Tämä arviointi on tiivistelmä arvioinnista, jossa selvitettiin vuonna 2006 kaikissa ammatillisissa perustutkinnoissa käyttöön otettujen ammattiosaamisen näyttöjen toteutumista käytännössä¹. Arviointi kohdistui ammattiosaamisen näyttöjen toteutumiseen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Arvioinnin kohteina olivat siten ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset sekä niissä koulutettavat alat ja tutkinnot. Sisältö rajattiin opetusministeriön toimeksiannon (10/521/2008) mukaisesti seuraaviin kohteisiin:

- ammattiosaamisen näyttöjärjestelmän toimivuus käytännössä, erityisesti ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelu, toteutus ja arviointi yhteistyössä työelämän kanssa
- ammattiosaamisen näytöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen
- ammattiosaamisen näyttöjen kustannusvaikutukset
- ammattiosaamisen näyttöjen hallinnolliset vaikutukset, mukaan lukien oikaisupyynnöt.

Arviointi organisoitiin arviointiasiantuntijoiden verkostona 2008–2009. Aineisto koottiin sekä koulutuksen järjestäjiltä että tutkintokohtaisilta ryhmittä. Näiden aineistojen lisäksi arvioinnissa hyödynnettiin myös muuta aineistoa. Arviointi perustui kehittävään arviointiin ja se oli kriteeriperusteista.

Raportissa tarkastellaan tiivistetysti arviointiaineiston koontia, analysointia ja tuloksia arviointikohteittain sekä arviointiin pohjautuvia kehittämiskohteita.

¹ Anttila, P., Kukkonen, P., Lempinen, P., Nordman-Byskata, C., Pesonen, K., Tuomainen, S., Hietala, R. & Räisänen, A. 2010. NÄYTTÖÄ ON! Ammattiosaamisen näyttöjen toteutuminen käytännössä. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 45. Jyväskylä.

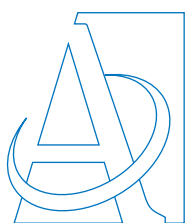


Arviointiaineiston koonti ja tulosten analysointi

1. Arvioinnin tehtävänä oli tuottaa ammattiosaamisen näyttöjärjestelmän kehittämistä tukevaa arviointitietoa koulutuksen järjestäjien, oppilaitosten, koulutuksen kehittäjien sekä opetushallinnon tarpeisiin. Arvioinnissa selvitettiin myös koulutusalojen/tutkintojen erityispiirteitä. Arvioinnin avulla tuotiin esiin myös hyviä käytäntöjä ja tietoa onnistumisen edellytyksistä ja esteistä.
2. Arviointi perustui kehittävän arvioinnin lähestymistapaan. Arviointimallina käytettiin Euroopan komission hyväksymää laadunvarmistuksen ja -hallinnan viitekehystä CQAF (= Common quality assurance framework). Arvioinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota koulutuksen järjestäjien toiminnan systemaattisuuteen ja kokonaishallintaan arvioinnin kohdealueilla.
3. Arvioinnissa painotettiin koulutuksen järjestäjien, oppilaitosten, opiskelijoiden ja työelämän tahojen aktiivista osallistumista arvioinnin suunnitteluun ja arviointiin sekä vuoropuheluun ja yhteistyöhön. Arviointi perustui monitahoisuutta korostavaan yhteiseen näkemykseen.
4. Aineisto koottiin monivaiheisesti koulutuksen järjestäjiltä ja tutkintokohtaisilta ryhmiltä. Kaikki järjestäjät kuuluivat otantaan. Lisäksi tutkintokohtainen aineisto koottiin otantana siten, että kultakin järjestäjältä oli 1–2 tutkintoa otannassa. Lisäksi ammattiosaamisen toimielimet vastasivat omaan heille suunnattuun kyselyyn. Järjestäjistä 93,2 % palautti kaikki tai osan aineistosta. Näiden lisäksi hyödynnettiin myös muuta aineistoa.



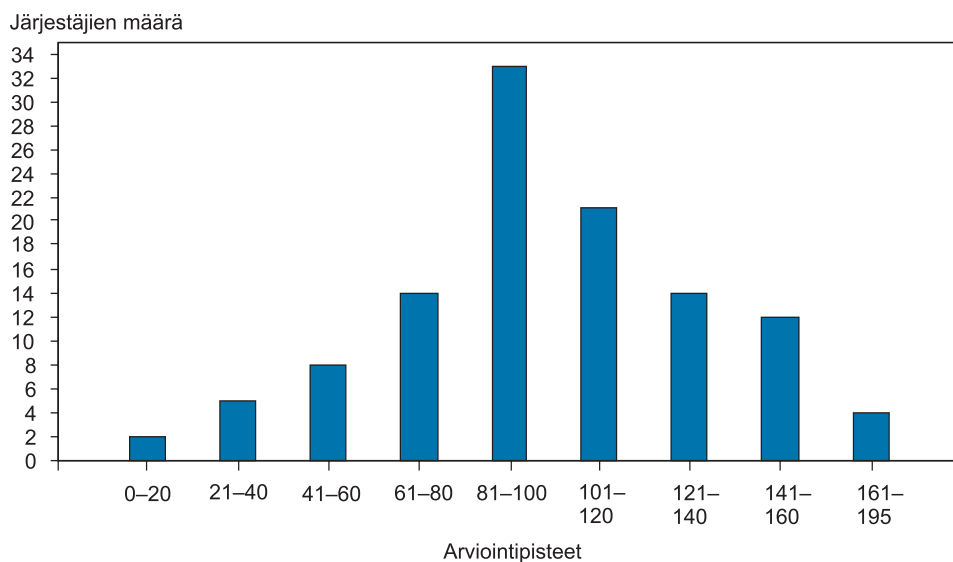
5. Koulutuksen järjestäjät kuvasivat ammattiosaamisen näyttöjä koskevan toimintansa ja tuottivat määrällisiä tietoja. Lisäksi tutkintokohtaiset ryhmät ja ammattiosaamisen näyttöjen toimielimet kuvasivat omaa toimintaansa. Lisäksi koulutuksen järjestäjät organisoivat monitahoisuutta edustavan asiantuntijaryhmän tekemän itsearvioinnin. Tutkintokohtaisessa aineistossa painotettiin erityisesti pedagogisia kysymyksiä ja ala- ja tutkintokohtaisia erityispiirteitä. Itsearviointi tuotti tietoa vahvuuksista ja kehittämiskohteista myös järjestäjien itsensä tarpeisiin. Lisäksi se tuotti tietoa hyvistä käytänteistä. Arviointiryhmä teki myös kuusi arviointikäyntiä eri puolille Suomea.
6. Kansallinen arviointi organisoitiin arviointiasiantuntijoiden verkostona. Ulkoiseen arviointiryhmään kuului kuusi asiantuntijaa.
7. Arviointiaineisto analysoitiin kaksivaiheisesti. Ensimmäisessä vaiheessa analysoitiin koulutuksen järjestäjien tuottamat aineistot. Näin syntyneitä yleiskäsitystä syvennettiin toisessa vaiheessa tutkintokohtaisista aineistoista ja muista lähteistä, haastatteluista ja kuudesta arviointikäynnistä saaduilla tiedoilla.
8. Arviointi perustui ennalta määriteltyihin kriteereihin. Tulkinallinen analyysi sisälsi myös pisteytyksen (0–195 pistettä) sekä kunkin arvioijan henkilökohtaisen raportin. Arviointitulosten arvottamista varten arviointiryhmä määrittäi tavoitetasoksi 57 % kokonaispisteistä, mikä vastaa arvosanaa 2,75.
9. Hyvien käytänteiden arvioinnissa painotettiin seuraavia kriteereitä: luovuus ja innovatiivisuus, osoitus parhaana käytäntönä toimimisesta, mielekkyys ja motivoivuus, pedagogisesti perusteltu, yhteys työelämään ja soveltuvuus levittämiseen hyvänä käytäntönä.
10. Arvioinnissa hyödynnettiin myös Opetushallituksen kokoamia kustannuksia ja toimintaa koskevia rekistereitä ja oppimistulosten seurantatietoja sekä erilaisia seurantaraportteja.
11. Viranomaishaastattelut tehtiin siinä vaiheessa, kun tulokset oli pääosin analysoitu. Haastatteluun osallistui asiantuntijoita sekä opetusministeriöstä että Opetushallituksesta.
12. Arviointihankkeen väliraportti toimitettiin opetusministeriöön 30.8.2009.



Tulokset

Koulutuksen järjestäjien saamat pisteet vaihtelivat 9:stä 178 pisteeseen ja järjestäjät sijoittuivat asteikolle kuvion 1 mukaan. Kuvio osoittaa, että merkittävä osa järjestäjistä sijoittuu luokkaan 81–100 pistettä. Pisteiden mukaan tarkasteltuna järjestäjien väliset erot ovat suuria.

Kokonaispisteiden lisäksi koulutuksen järjestäjien tuloksia tarkasteltiin suhteessa arviointiryhmän määrittämään tavoitetasoon (pistemäärä 3, lukuarvona 2,75):



Kuvio 1. Koulutuksen järjestäjien pistejakauma (maksimi 195 pistettä)



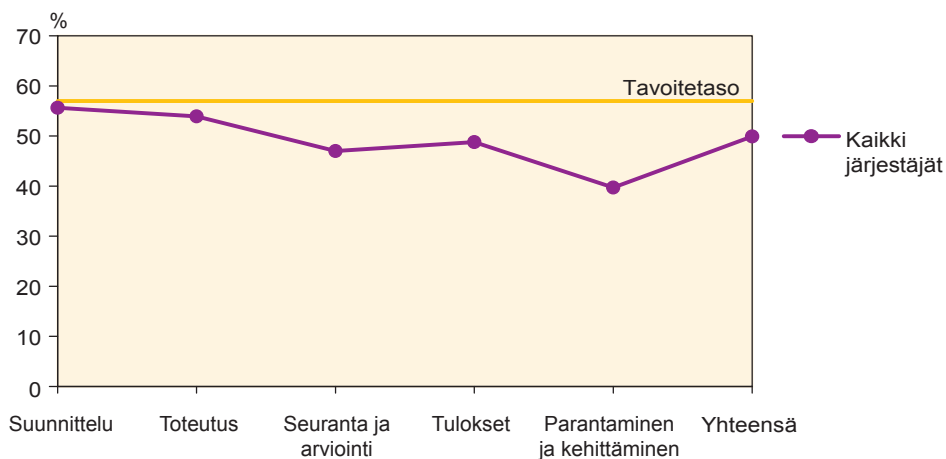
- 31,9 % (n = 36) saavutti tavoitetasoksi asetetun laatutason kokonaispisteiden valossa tarkasteluna ja 68,1 % (n = 77) alitti sen.
- Koulutuksen järjestäjistä 15,9 % (n = 18) ylitti tavoitetason kaikilla osa-alueilla ja 49,6 % (n = 56) ylitti tavoitetason jollakin osa-alueella.
- 34,5 % (n = 39) alitti tavoitetason kaikilla arviointialueilla.
- Yksikään järjestäjä ei saanut maksimipisteitä eikä minimipisteitä.

Koulutuksen järjestäjät, jotka ylittivät arviointiryhmän asettaman tavoitetason kaikilla arvioiduilla osa-alueilla, ovat aakkosjärjestyksessä ilmaistuna seuraavassa luettelossa. Suurin osa näistä järjestäjistä on yksityisten tahojen ylläpitämiä pieniä ja keskisuuria yksiköitä. Ryhmään kuuluu myös suuria koulutuskuntayhtymiä ja suuria kaupunkeja. Myös evankelis-luterilaisen kirkon ylläpitämiä yksiköitä kuuluu joukkoon kuten myös kansanopistoja.

Haaga Instituutti-säätiö
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö
Helsingin kaupunginhallitus
Invalidiliitto
Invalidisäätiö
Itä-Savon koulutuskuntayhtymä
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä
Jyväskylän kristillinen opisto
Jyväskylän Talouskouluyhdistys ry
Kauppiaitten Kauppaoppilaitos
Korpisaaren säätiö
Lahden Diakoniasäätiö
Optima
Päijät-Hämeen koulutuskonserni
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä
Suomen Liikemiesten Kauppaopiston Säätiö
Tampereen kaupunki
Tampereen Talouskouluyhdistys ry

Koulutuksen järjestäjät hallitsivat parhaiten suunnitteluun ja järjestäjien linjauksiin ja ammattiosaamisen näyttöjen käytännön toteutukseen liittyvät asiat (kuvio 2). Vastaavasti seuranta ja arviointi sekä ammattiosaamisen näyttöjen systemaattinen parantaminen ja kehittäminen toteutuivat muita alueita heikommin.

- Tavoitetason ylittivät suuret koulutuksen järjestäjät pieniä ja keskisuuria järjestäjiä useammin. Myös monialaiset yksiköt ylittivät tavoitetason yksialaisia yksiköitä useammin.



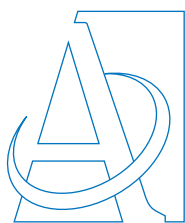
Kuvio 2. Järjestäjien keskimääräinen taso osa-alueittain

- Ylimmässä viidenneksessä oli sekä pieniä että suuria, omistajataustaltaan erilaisia yksialaisia ja monialaisia järjestäjiä. Myös alimmasta viidenneksestä löytyy taustaltaan erilaisia järjestäjiä. Kaikki kolme ylimpään laatuluokkaan sijoittuneista järjestäjästä olivat yksityisiä. Kymmenen järjestäjää ei osallistunut lainkaan arviointiin.
- Koulutuksen järjestäjien ammattiosaamisen näyttöihin liittyvän toiminnan laatu vaihtelee kokonaisvaltaisesta ja systemaattisesta hallinnasta ammattiosaamisen näyttöjen delegointiin yksittäiselle opettajalle. Ammattiosaamisen näyttöihin liittyvän suunnittelun ja käytännön toteutuksen laatu oli seuranta ja arviointia, parantamista ja kehittämistä sekä tuloksia paremmalla tasolla. Vain osalla järjestäjistä on systemaattinen opiskelijoiden, opettajien ja työpaikkaohjaajien palautejärjestelmä, ja vain osa kokoa määrällisesti mitattavaa tietoa ammattiosaamisen näytöistä. Lisäksi nousi esille tarpeet kehittää opettajia, tiimejä ja yksiköitä koskevia itsearviointin ja toisilta oppimisen sekä hyvien käytänteiden levittämisen käytäntöjä.
- Koulutuksen järjestäjät eroavat toisistaan sen suhteen, millaiset parantamis- ja kehittämismekanismit heillä on ammattiosaamisen näyttötoiminnassa. Joidenkin järjestäjien ote on hyvin kehittämishakuinen, kun taas osa odottaa kansallista ohjausta.
- Koulutuksen järjestäjien käsitykset vaihtelivat siitä, mitä tuloksia he ovat saaneet aikaan ja mitä vaikuttavuutta ammattiosaamisen näytöillä on ollut. Yleisesti ammattiosaamisen näyttöjä pidetään onnistuneina. Lisäksi järjestä-



jät, opettajat, opiskelijat ja työelämän asiantuntijat olivat yhtä mieltä ammattiosaamisen näyttöjen tarpeellisuudesta. Lisäksi painotettiin, että työssäoppiminen on edistänyt ammattiosaamisen näyttöjen toteutumista.

- Suomenkieliset koulutuksen järjestäjät ovat ammattiosaamisen näyttöjä koskevassa toiminnassa ruotsinkielisiä yksiköitä hieman paremmin, joskaan erot eivät ole suuret.
- Monialaiset koulutuksen järjestäjät hallitsevat ammattiosaamisen näyttöjä koskevaa toimintaa paremmin kuin yksialaiset järjestäjät. Yksialaiset yksiköt ovat usein myös kooltaan pieniä.
- Keskikokoiset ja isot koulutuksen järjestäjät ovat lähes yhtä hyviä kaikilla osa-alueilla. Pienet yksiköt ovat kauttaaltaan näitä heikompia. Koon mukaiset erot korostuivat ruotsinkielisessä koulutuksessa.
- Etelä-Suomen läänissä sijaitsevien järjestäjien keskimääräinen taso on muita parempi lukuun ottamatta Lapin läänissä sijaitsevien järjestäjien paremmuutta yksittäisissä arviointikohteissa. Oulun läänissä puolet järjestäjistä ei saavuttanut tavoitetasoa millään osa-alueella eikä yksikään järjestäjä ylittänyt tavoitetasoa kaikilla osa-alueilla. Tilanne oli lähes samanlainen Itä-Suomessa. Vastaavasti Etelä-Suomessa tavoitetason ylitti reilu viidennes järjestäjistä.
- Järjestäjien omistuspohjan mukaan ei merkittäviä eroja ilmene.

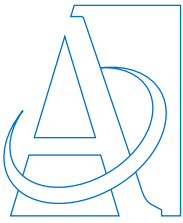


Ammattiosaamisen näytöt vahvistavat koulutuksen työelämälähtöisyyttä

Ammattiosaamisen näytöt ovat vahvistaneet koulutuksen työelämälähtöisyyttä. Näyttöjä organisoidaan lisääntyvästi laaja-alaisina näyttöinä todellisissa työpaikeissa yhteistyössä työelämän kanssa. Näyttöjen integrointi työssäoppimiseen on edistänyt tämän tavoitteen saavuttamista. Vahvuutena on, että näytöt antavat opiskelijoille mahdollisuuden osoittaa osaamistaan aidoissa työelämän tilanteissa. Tämä lisää heidän itseluottamustaan, opiskelumotivaatiotaan ja työelämäosaamistaan.

Ammattiosaamisen näytöt ovat parantaneet myös opettajien työelämäntuntemusta, millä on suuri merkitys ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi ja laadunvarmistamiseksi. Lisäksi järjestelmä luo työelämälle mahdollisuuksia vaikuttaa koulutukseen ja erityisesti sen työelämälähtöisyyteen. Työelämän tahot arvostavat ammattiosaamisen näyttöjä.

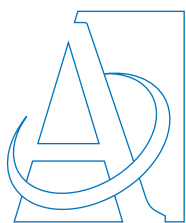
Ammattiosaamisen näytöt edellyttävät koulutuksen järjestäjiltä jatkuvaa yhteydenpitoa työelämän tahoihin ja opettajilta jatkuvaa yhteydenpitoa työpaikkoihin. Myös ammattiosaamisen näyttöjen toimielin on järjestäjille linkki työelämään. Monien mielestä ammatillisten neuvottelukuntien toiminta on tehostunut ammattiosaamisen näyttöjen myötä. Hyviä yhteistyömalleja on luotu ammattiosaamisen näyttöjen toimielinten ja ammatillisten neuvottelukuntien välille.



Ammattiosaamisen näytöt eivät yksin edistä opiskelijoiden työhön sijoittumista

Arvioinnissa ei koottu opiskelijoiden työllistymistä koskevia tilastoja, koska niiden ei katsottu riittävän osoittamaan ammattiosaamisen näyttöjen vaikutuksia opiskelijoiden työllistymiseen. Aineiston pohjalta syntyi käsitys, että ammattiosaamisen näytöt kehittävät opiskelijoiden ammattitaitoa, mutta ne eivät yksin edistä opiskelijoiden työhön sijoittumista. Koulutuksen järjestäjien mielestä työssäoppimisella on suurempi merkitys opiskelijoiden työllistymiseen kuin ammattiosaamisen näytöillä, joskaan ammattiosaamisen näytöt eivät ole merkityksellisiä. Työllistymistä edistävät vaikutukset ilmenevät erityisesti koulutuksen työelämälähtöisyyden lisääntymisenä ja uutena orientaationa.

Edellä kuvatun yhteisvaikutuksen lisäksi muilla tekijöillä, kuten työmarkkinatilanteella ja alueellisilla tekijöillä, nähdään yleisesti olevan työllistymiseen suurempi vaikutus kuin ammattiosaamisen näytöillä.



Ammattiosaamisen näytöt yhtenäistävät opiskelijan arviointia

Ammattiosaamisen näytöt ovat yhdensuuntaistaneet ammatillisen koulutuksen opiskelijan arviointia ja pienentäneet alojen ja tutkintojen välisiä eroja. Kehitystä ovat tukeneet yhtenäiset kansalliset opetussuunnitelmien perusteet, arviointikriteerit, näyttöaineistot sekä opettajien ja työpaikkaohjaajien koulutus. Uudet tutkintojen perusteet tulevat yhtenäistämään opiskelijan arviointia myös tulevaisuudessa.

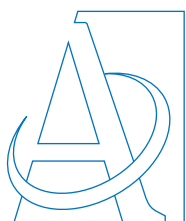
Ammattiosaamisen näyttöihin liittyvässä opiskelijan arvioinnissa on alakohtaisia eroja ja eri alojen opiskelijat eivät ole tasa-arvoisessa asemassa arvioinnin suhteen. Eroja ilmenee näyttötehtävien vaativuudessa, näyttöympäristölle asetetuissa vaatimuksissa, arviointikriteereissä ja arvioijien kyvyssä arvioida opiskelijan osaamista. Opettajien osallistuminen opiskelijan arviointiin myös vaihtelee.

Opettajien mielestä työpaikoilla tehty arviointi on epäluotettavaa. Suurimmat ongelmat liittyvät työpaikkojen eroihin ja työpaikkaohjaajien taipumukseen arvioida opiskelijoiden osaaminen liian hyväksi.

Opiskelijan arviointiasteikko muuttui viisiportaisesta kolmiportaiseksi taannehtivasti arviointihankkeen aikana. Opiskelijat pitävät arviointiasteikkoa erittäin epäoikeudenmukaisena ja motivaatiota heikentävänä, koska se ei enää erottele opiskelijoiden osaamista. Arviointiryhmän mielestä arvosana-asteikon muutos parantaa opiskelijan arvioinnin luotettavuutta, mutta se ei erottele opiskelijoita eikä heidän osaamistaan.

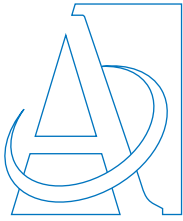


Opiskelijan arvioinnin yhtenäistäminen on jatkuva prosessi. Opiskelijan arvioinnin ja sen oikeudenmukaisuuden kannalta merkittävää on pedagoginen kehittämistyö, jossa eri alojen opettajat ja työpaikkaohjaajat kyseenalaistavat ohjaus- ja arviointikäytänteitään ja tarkastelevat niitä kriittisesti. Oppimis- ja arviointikäytäntöjen kehittämisessä eri aloilla ja tutkinnoissa on opittavaa toisiltaan.



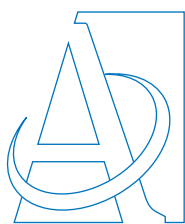
Ammattiosaamisen näytöt edistävät koulutuksen laatua

Koulutuksen laatu muodostuu monista tekijöistä, joista opiskelijan arvioinnin osana toteutetut ammattiosaamisen näytöt ovat yksi osatekijä. Ne eivät yksistään riitä varmistamaan koulutuksen laatua. Ammattiosaamisen näyttöjen suurimmat vahvuudet ovat opiskelijan työelämälähtöisen opiskelun lisäksi opettajien ja työpaikkaohjaajien yhteistyössä, joka tuottaa myös opiskelijan kehittymistä laajempaa hyötyä eri osapuolille. Koulutuksen laatua heikentävät suuret erot opiskelijoiden työssäoppimispaikoissa, opiskelijan ohjauksessa ja opiskelijan arvioinnissa.



Ammattiosaamisen näytöt nostavat esiin pedagogiset haasteet

Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönotto on kehittänyt ja kehittää edelleen ammatillista koulutusta ja ammattiopetusta. Aineiston mukaan järjestäjien ja tutkintojen piirissä ilmenee väsymistä jatkuvaan kehittämiseen ja muutoksiin. Erityinen kritiikki kohdistui ammattiosaamisen näyttöjen byrokraattisuuteen ja normatiivisuuteen. Monet kaipaavat mekanistiseksi kokemansa uudistuksen sijaan pedagogista uudistusta. Toiveena on työelämälähtöinen opetus ja oppiminen, innovatiiviset uudet toimintamallit ja pedagogisen johtamis- ja toimintakulttuurin muutos.



Ammattiosaamisen näyttöjen käytännöt

Uudistus normi- ja resurssikeskeistä

Ammattiosaamisen näyttöjen toimeenpanossa korostuu tekninen viranomaisten päätösten siirtäminen käytäntöön. Koulutuksen järjestäjät ovat toimeenpanneet ammattiosaamisen näytöt käytäntöön viranomaisten määrittämässä aikataulusa ja normien suuntaisesti. Sitoutuminen kansallisiin tavoitteisiin ja viranomaisten ohjaukseen on vahvaa.

Osa järjestäjistä on onnistunut hyvin ammattiosaamisen näyttöjen organisoinnissa ja siihen liittyvässä pedagogisessa kehittämisessä. Kaikki järjestäjät eivät ole linjanneet pedagogista toimintaansa, vaan ovat siirtäneet valtakunnalliset periaatteet ja linjaukset sellaisenaan omiin opetussuunnitelmiinsa ja periaatteisiinsa. Joiltakin järjestäjiltä nämä linjaukset puuttuvat, jolloin vastuu on siirretty yksiköille tai yksittäisille opettajille.

Koulutuksen järjestäjät kritisoivat uudistuksen järjestelmä- ja normikeskeisyyttä. Näyttöjen suurimpina ongelmina pidetään ammattiosaamisen näyttöjen toimeenpanon työläyttä ja byrokraattisuutta. Osa järjestäjistä on väsynyt jatkuvaan kehittämiseen ja muutosten päällekkäisyyteen.

Linjausten puuttumisessa ja niiden siirtämisessä käytäntöön ilmenevät ongelmat viittaavat pedagogisen johtamisen puutteisiin. Lisäksi ongelmana on koulutuksen järjestäjän oppiaineperusteinen opetussuunnitelma, joka ei tue työelämälähtöisen ammattitaidon ja osaamisen kehittymistä.



Pedagoginen johtamiskulttuuri avainasemassa

Pedagogisen johtamisen (prosessien johtamisen) heikkoudesta on seurannut, että ammattiosaamisen näytöt – kuten opetus yleensäkin – on yksittäisten opettajien tai tutkintokohtaisten tiimien vastuulla. Näin ollen yhtenäisyys kärsii ja ammattiosaamisen näytöt eriytyvät oppilaitos-, opettaja- ja tiimikohtaiseksi.

Pedagogisten muutosten suurimpana esteenä ovat opettajien monimutkaiset ja toisistaan poikkeavat virka- ja työehtosopimukset. Resurssikeskeinen orientaatio ja alakohtaiset käytännöt ovat myös pedagogisen muutoksen esteitä.

Ammattiosaamisen näytöt lisäävät pedagogisen johtamisen haasteita. Suurimmat haasteet liittyvät koulumaisuutta korostavista toimintatavoista poisoppimiseen, ammattiosaamisen näyttöjen yhtenäisyyden varmistamiseen ja opettajuuden vahvistamiseen. Arviointiryhmän mielestä yhtenäisyyden painottaminen ei saa johtaa normatiivisuuden ja byrokratian lisääntymiseen.

Opettajan työ on muuttumassa

Arviointi osoitti muutokset opettajan ammatissa ja työssä erittäin suuriksi. Tämä voidaan nähdä jopa opettajan ammatin paradigman muutoksena. Opettajan työ on muuttunut työelämälähtöiseksi, ja siinä korostuu pedagogisen prosessin ohjaus ja kokonaishallinta. Opetustuntien sijaan opettajan työssä painottuu suunnittelu sekä työpaikkojen että opiskelijoiden ohjaus ja valmentaminen, edellytysten luominen, laadun varmistaminen ja valvonta sekä opiskelijan arviointi.

Opettajat pitävät byrokratiana pitämänsä ”paperityön” lisääntymistä ongelmana. Käytännössä ongelmaksi on muodostunut osanäyttöjen suuri määrä. Joidenkin opettajien työtaakkaa on niin ikään lisännyt se, etteivät he ole osanneet luopua entisistä arviointitavoistaan.

Toimielimen roolista erilaisia käsityksiä

Koulutuksen järjestäjät ovat organisoineet ammattiosaamisen toimielimen toiminnan viranomaisten linjausten mukaisesti, joskin toimielimien määrä, kokoonpano ja tehtävät sekä toimintatavat vaihtelevat suuresti.

Ammattiosaamisen näyttöjen toimielin on lisännyt ammattiosaamisen näyttöjen työelämälähtöisyyttä. Sillä on merkittävä tehtävä opiskelijan arvioinnin laadun varmistamisessa ja eri tahojen näkemysten välittämisessä näyttöjen



kehittämiseen. Osa järjestäjistä ei osaa hyödyntää toimielintä, vaan pitää sitä hallinnollisena, paperityötä ja byrokratiaa lisäävänä pakkona ja muodollisena toimintatapana.

Arviointi osoitti, että eri tavoin muodostetut ammattiosaamisen näyttöjen toimielimet voivat onnistua tehtävissään yhtä hyvin. Jotkut toimielimet ovat onnistuneet varmistamaan alakohtaisen asiantuntemuksen hyödyntämällä ammatillisia neuvottelukuntia ala- ja tutkintokohtaisten asioiden käsittelyssä.

Erityisinä ongelmina nousivat esiin toimielimen puheenjohtajan tehtävään sisältyvä todistusten allekirjoitusvelvoite sekä ala- ja tutkintokohtaisen asiantuntemuksen puute toimielimessä. Viimeksi mainittu ongelma on joissakin isoissa yksiköissä lisännyt luottamuspulaa toimielintä kohtaan.

Osa toimielimistä on hyvin oppilaitosvetoisia. Useissa tapauksissa toimielimen puheenjohtaja on koulutuksen järjestäjän edustaja kuten rehtori, mutta toimielimen puheenjohtajia on usein myös työelämästä.

Ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelu opettajan vastuulla

Opettajat, koulutusjohtajat ja suunnittelijat vastaavat ammattiosaamisen näyttösuunnitelmien laadinnasta ja niiden hyväksyttämisestä toimielimessä. Opettajat vastaavat myös yksittäisen opiskelijan ammattiosaamisen näytön suunnittelusta. Yksittäisten näyttöjen suunnitteluun osallistuvat usein myös opiskelija ja työpaikkaohjaaja.

Näyttöpaikan hankinta- ja hyväksymiskäytännöt vaihtelevat ajoittain ja tutkinnoittain jossain määrin. Yleistä on, että opettajat varmistavat työpaikan soveltuvuuden näyttöympäristöksi ennen työssäoppimisjakson alkamista ja näyttöpaikan hyväksymistä. Joidenkin opiskelijoiden näyttöpaikat ovat pitkien välimatkojen päässä, mistä aiheutuu opettajien matkakuluja. Käytännössä opettajien käynnit työpaikoilla usein estyvät, jolloin opiskelijalla ei ole mahdollisuuksia opettajan ohjaukseen eikä opettaja voi osallistua opiskelijan ammattiosaamisen näytön arviointiin ja arviointikeskusteluun.

Opiskelijoiden ohjaaminen jakautuu opettajille ja työpaikkaohjaajille

Opettajat vastaavat opiskelijoiden ohjauksesta ja valmentamisesta sekä heidän edellytystensä arvioinnista ennen näyttöä, joskin työpaikkaohjaajien vastuu korostuu työssäoppimisjakson aikana. Varsinaiseen näyttöön valmistaudutaan huolella jolloin myös varmistetaan se, että opiskelijalla on edellytykset selviytyä



näytöstä. Opiskelijat ovat kokonaisuutena melko tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen ja näyttöön valmentamiseen.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen erittäin vähäistä

Koulutuksen järjestäjät ovat määrittäneet aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyvät periaatteet opetussuunnitelmissaan.

Opiskelijat suorittavat pääsääntöisesti kaikki tutkintoon kuuluvat osat koulutuksensa aikana. Opiskelijan kesätyön tunnustamiseen liittyviä toimintatapoja ei tullut esiin. Vaikka opiskelijan osaaminen voitaisiin käytännössä tunnustaa, opiskelijat eivät voi nopeuttaa valmistumistaan, vaan he opiskelevat samassa aikataulussa muiden kanssa.

Ammattiosaamisen näyttöihin liittyvää osaamisen tunnistamista ja tunnustamista on vähän – tai ei lainkaan. Arviointi osoitti myös, ettei osaamisen tunnustamisen tarvetta ole ilmennyt.

Osanäytöistä painopiste siirtymässä laaja-alaisiin näyttöihin

Ammattiosaamisen näytöt on organisoitu sekä laaja-alaisina näyttöinä että osanäyttöinä. Osanäyttöjen määrä vaihtelee suuresti aloittain, tutkinnoittain ja järjestäjittäin. Osanäytöistä ollaan kuitenkin siirtymässä yhä enemmän laaja-alaisiin näyttöihin.

Ammattiosaamisen näytöt kasautuvat kolmanteen lukuvuoteen, jolloin myös laaja-alaista osaamista ja ammatillista kehitystä mittaavien näyttöjen järjestäminen onnistuu. Koulutuksen loppuun sijoittuvat ammattiosaamisen näytöt antavat opiskelijalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan, jossa yhdistyvät eri yhteyksissä opitut asiat. Lisäksi näin tulee esille koko koulutuksen tuottama osaaminen.

Vaikka yleisesti pidetään perusteltuna sitä, että ammattiosaamisen näytöt sijoittuvat eri lukuvuosille, perusteluita esitettiin myös siihen, että laaja-alaista osaamista mittaavat ammattiosaamisen näytöt tulisi sijoittaa viimeiseen lukuvuoteen. Tällöin olisi kyse kokoavista näytöistä. Tällöin opiskelijan ammatillinen kasvu tulisi otetuksi huomioon. Osan mielestä nykyisin koko opiskeluaikalle sijoittuvat näytöt eivät tuota niin luotettavaa tietoa opiskelijan osaamisesta kuin koulutuksen loppuun sijoitettavat arvioinnit tuottaisivat. Tässä merkityksessä ammattiosaamisen näyttöjen luonne lähenisi niin sanottuja päättökokeita, joita aiemmin järjestettiin koulutuksen päättövaiheessa.



Näyttöjä on runsaasti myös oppilaitoksissa

Ammattiosaamisen näyttöjä järjestetään laajasti työelämässä ja integroidaan työsäöppimiseen. Joillakin aloilla ja tutkinnoissa työelämässä ei ole ollut mahdollisuuksia järjestää tavoitteiden mukaisia näyttöjä, vaan näyttöjä on jouduttu järjestämään myös oppilaitoksessa. Työpaikoilla järjestettävien näyttöjen osuus vaihteli tutkinnoittain 0–97 %:iin. Joissakin tutkinnoissa kaikki näytöt on järjestetty oppilaitoksessa (lentokoneasennus, merenkulku, viittomakieli), kun taas esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla lähes kaikki näytöt on järjestetty työpaikoilla.

Työpaikalla järjestettävät näytöt ovat riippuvaisia alasta ja tutkinnosta, alueen elinkeinorakenteesta, työpaikan mahdollisuuksista järjestää opiskelijalla näyttömahdollisuuksia, opiskelijan henkilökohtaisista tekijöistä ja opiskeluvaiheesta sekä opettajien näkemyksistä. Monet alkuvaiheen näytöt ja osanäytöt on järjestetty oppilaitoksissa. Oppilaitoksissa järjestettävien näyttöjen arvioidaan lisääntyneen taantuman aikana.

Siitä, vastaavatko oppilaitoksissa järjestettävät näytöt työelämän vaatimuksia, vallitsee erilaisia käsityksiä. Osan mielestä

- näyttöjä järjestetään oppilaitoksessa työpaikkaa vastaavissa tai lähes vastaavissa ympäristöissä
- oppilaitoksissa järjestettävät näytöt eivät vastaa työelämässä toteutettavia näyttöjä
- oppilaitos on usein laitteiltaan ja muilta varustuksiltaan ajantasaisempi kuin yksittäinen työpaikka.

Painopiste näyttöjen järjestämisessä on siirtymässä työelämään. Arviointiryhmän mielestä oppilaitoksissa järjestettävät näytöt ovat joissakin tilanteissa perusteltuja myös tulevaisuudessa. Ne voivat mahdollistaa jopa paremmin laaja-alaisen näytön ja opiskelijan osaamisen arvioinnin kuin yksittäinen työpaikka. Muun muassa opiskelijan näyttöön tarvitsema aika voidaan paremmin ottaa oppilaitoksessa huomioon.

Oppilaitoksissa järjestettävään ammattiosaamisen näyttöihin liittyy myös ongelmia. Oppilaitosympäristöstä voi puuttua aitoon työtilanteeseen liittyviä tekijöitä (esimerkiksi asiakaspalvelu ja työpaikan sosiaaliset tekijät). Joissakin yksiköissä, joillakin aloilla ja yksittäisillä opettajilla voi myös olla taipumuksia löytää perusteluita sille, että näyttöjä voidaan järjestää työelämää paremmin oppilaitoksessa. Arviointiryhmän mielestä on vaarana, että käytäntö luisuu oppilaitoksen tai alan sisäisen kulttuurin ja yksittäisen opettajan mieltymyksen mukaan oppilaitoskes-



keiseksi. Erityisen suuri tarve kriittiseen pohdintaan on aloilla ja tutkinnoissa, joissa näyttöjä järjestetään nyt paljon oppilaitoksissa. Arviointiryhmän mielestä työelämässä toteutettavien näyttöjen järjestäminen tulee olla ensisijainen tavoite kaikissa tutkinnoissa.

Ammattiosaamisen näytöt opiskelijan arvioinnin metodina

Ammattiosaamisen näytöissä on kyse opiskelijan arvioinnin menetelmästä. Joidenkin opettajien arviointikäytännöt ovat muuttuneet, mutta jotkut opettajista eivät ole luopunut entisistä arviointikäytännöistään, jolloin näytöt ovat kaiken entisen päälle. Ongelma tiedostetaan ja opettajat myös kyseenalaistavat toimintatapojaan.

Kansalliset näyttöaineistot ja kriteerit yhdessä opetussuunnitelmien perusteiden kanssa ovat luoneet hyvää pohjaa ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnille. Arviointi osoitti, että sekä näyttöaineistot että arviointikriteerit ovat olleet välttämättömiä käynnistysvaiheessa, mutta liian ”valmiiksi annettuina” ne voivat pitää yllä näyttöjen teknistä toteuttamista ja estää opiskelijan arvioinnin muutosta.

Opetushallituksen laatimia näyttöaineistoja ja arviointikriteereitä käytetään laajasti ja ne ovat helpottaneet ammattiosaamisen näyttöjen toimeenpanoa. Näyttöaineistoja ja kriteereitä pidetään kuitenkin liian vaativina, vaikeaselkoisina ja työelämälle vieraina. Joillakin aloilla käytössä olleita opetussuunnitelmien perusteita ei myöskään pidetty työelämälähtöisinä.

Opettajien osallistuminen opiskelijoiden näyttöjen arviointiin vaihtelee. Oppilaitoksissa järjestettävissä näytöissä opettajan rooli korostuu. Sen sijaan työpaikoilla järjestettävissä näytöissä opettajat eivät aina osallistu näytön arviointiin, joskin he osallistuvat usein arviointikeskusteluun yhdessä työpaikkaohjaajan ja opiskelijan kanssa. Tämä merkitsee käytännössä sitä, ettei monitahoisuus (opettaja, ohjaaja ja opiskelija) toteudu varsinaisessa arvioinnissa. Opettaja kuitenkin vastaa arviointikeskustelusta ja arvioinnista tehtävästä yhteenvedosta, kuten myös arvosanasta.

Käytännön ongelmat heikentävät opiskelijan oikeusturvaa ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnissa. Opettajilla on melko vähäiset mahdollisuudet osallistua opiskelijan näytön seurantaan ja arviointiin, lukuun ottamatta oppilaitoksissa järjestettäviä näyttöjä. Työelämän asiantuntijoita ei puolestaan aina saada arviointiksi oppilaitoksissa järjestettäviin näyttöihin. Työpaikkaohjaajien resurssit opiskelijoiden ohjaukseen ja arviointiin ovat usein vähäiset. Käytännössä on myös



vaikeuksia löytää aikaa arviointikeskusteluun, jossa ovat läsnä sekä opiskelija, opettaja että työpaikkaohjaaja.

Vaikka arviointimenetelmää pidetään tarkoituksenmukaisena opiskelijoiden kannalta, niin arvioinnin luotettavuutta kritisoidaan. Arviointituloksen luotettavuuteen vaikuttavat arvioijien arviointitaidot, näyttöympäristön rajoitukset, tehtävän vaativuus sekä ylipäättään arvioijien kyky tulkita arviointikriteereitä ja osaamista. Erityisesti korostettiin arvioijien heikkoja arviointitaitoja ja kykyä tulkita vaikeaselkoisia arviointikriteereitä. Epäluotettavuuden katsotaan niin ikään olevan seurausta työpaikkaohjaajien vaihtuvuudesta ja opettajien vähäisestä resursseista osallistua opiskelijan arviointiin.

Ei juurikaan oikaisuvaatimuksia

Opiskelijat eivät ole tehneet arvioinnin oikaisuvaatimuksia lukuun ottamatta yksittäisiä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan, tekniikan ja liikenteen alan sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan tapauksia. Oikaisuvaatimuksista ei siten synny kustannuksia eikä niillä ole hallinnollisia vaikutuksia.

Ammattiosaamisen näytöt erityisryhmien kohdalla ja ulkomailla

Ammattiosaamisen näytöt toteutetaan maahanmuuttajien kohdalla samojen periaatteiden mukaan kuin opiskelijoilla yleensä. Näyttöjen toteuttaminen on edellyttänyt muun muassa valmentautumisen tehostamista, ohjeiden ja tehtävän tarkempaa läpikäymistä sekä opiskelijoiden mahdollisuutta tarkistaa kielen ymmärtämisestä johtuvia näkökohtia.

Ammattiosaamisen näytöt järjestetään myös erityisopiskelijoille pääosin samojen periaatteiden mukaan kuin muillekin opiskelijoille. Erityisopiskelijoiden näyttöjä järjestetään työpaikkojen lisäksi myös oppilaitoksissa. Osa järjestäjistä on keskittänyt erityisopiskelijoiden näytöt oppilaitokseen.

Ammattiosaamisen näyttöjä on järjestetty erittäin vähän ulkomailla.

Yhteistyön haasteet suuria

Ammattiosaamisen näyttöjen organisointi on hyvin ala- ja opettajakeskeistä. Yksiköiden, alojen ja tutkintojen välinen yhteistyö ja toisilta oppiminen on vähäistä.

Työpaikkojen ongelmana on, että järjestäjillä, koulutusaloilla ja oppilaitoksilla ja aloilla on erilaiset ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamiskäytännöt kuten



lomakkeet. Ongelma korostuu erityisesti pääkaupunkiseudulla, joskin käytäntöjen yhtenäistämiseen liittyvä työ on käynnistynyt. Ongelma korostuu myös sen vuoksi, että ammattikorkeakoulujen opiskelijat harjoittelevat samoissa työpaikoissa, ja myös heillä on erilaiset käytännöt.

Arviointiryhmän mielestä samalla alueella toimivien koulutuksen järjestäjien olisi luotava yhtenäiset menettelytavat. Tämä haaste koskee myös koulutuksen järjestäjän eri yksiköitä – oppilaitoksia – aloja ja tutkintoja. Yhteistyöhaaste laajenee työelämän näkökulmasta myös ammattikorkeakouluihin.

Oppimisympäristöt mahdollistavat tavoitteiden mukaiset näytöt

Koulutuksen järjestäjät ovat kyenneet vastaamaan oppimisympäristön ajantasaisuudesta muun muassa laitteiden, välineiden ja materiaalien suhteen. Yksiköiden tiloja, laitteita ja välineitä pidetään niin ajantasaisina, että ammattiosaamisen näyttöjä voidaan järjestää oppilaitoksissa työelämän vaatimuksia vastaavasti. Tapauskohteisesti koulutusyksiköiden laitteistoja ja välineitä pidetään työelämäkin ajantasaisempina.

Henkilöstövoimavarojen kohdentaminen hajanaista

Ammattiosaamisen näyttöjen edellyttämät henkilöstövoimavarat jäsenyivät opetusresurssien ja siihen kohdistettujen taloudellisten voimavarojen kautta. Ammattiosaamisen näyttöihin liittyvän opettajien työn resursointi vaihtelee erittäin paljon. Laskentaperusteet ovat hyvin kirjavat. Osa järjestäjistä ei ole kohdistanut lainkaan ylimääräisiä resursseja ammattiosaamisen näyttöihin.

Ammattiosaamisen näytöt on yhdistetty laajasti työssäoppimisen organisointiin. Näissä tapauksissa näytöt on organisoitu muuttamalla työssäoppimisen ohjausta ja näin on raivattu tilaa ammattiosaamisen näyttöjen edellyttämälle työlle. Työ on muuttunut – eivät resurssit. Osa korostaa, että henkilöstövoimavarojen lisäystarve johtuu järjestelmän käynnistämisvaiheesta ja se tulee tasaantumaan toiminnan vakiintumisen myötä.

Opettajien ajan riittävyyteen ja sen kohdentamiseen liittyy suuria haasteita. Tutkintokohtaisten ryhmien mielestä ammattiosaamisen näyttöjen suhteen on mahdollista onnistua vain, jos se resursoidaan kunnolla. Arviointiryhmän mielestä olennaista ei ole resurssien lisääminen, vaan opettajien työn muuttuessa nykyisiä voimavaroja on kohdennettava toisin. Aineiston mukaan ammattiosaamisen näytöt eivät ole laajasti muuttaneet opettajien toimenkuvia, työtapoja ja pedagogisia käytäntöjä, vaan ammattiosaamisen näytöt ovat merkinneet lisätyötä.



Opettajien työn muutosten lisäksi jotkut järjestäjät ovat palkanneet suunnittelijoita, pedagogisia johtajia ja koordinaattoreita ammattiosaamisen näyttöjen käytännön organisointiin ja ammattiopetuksen kokonaisvaltaiseen kehittämiseen. Jotkut ovat perustaneet yksikön koordinoimaan näyttöjen organisointia, työssäoppimistä ja työelämäyhteistyötä. Koulutuksen järjestäjillä on ollut voimavaroja kehittää opettajien ja työpaikkaohjaajien ammattitaitoa ja panostaa työelämän perehdyttämiseen. Lisäksi monet ovat hyödyntäneet ulkopuolisia voimavaroja muun muassa opettajien ja työpaikkaohjaajien koulutuksessa ja kehittämishankkeissa.

Henkilöstövoimavaroihin on tarpeen kiinnittää huomiota tulevaisuudessa. Muun muassa ohjaajien ja opettajien perehdytys- ja koulutustarve on jatkuva, samoin aiemmin työpaikkaohjaajakoulutuksen saaneiden täydennyskoulutuksen tarve. Koulutettujen työpaikkaohjaajien puute on ongelma erityisesti pienissä työpaikoissa.

Opettajien työtä ja kustannuspaineita lisää se, ettei mitään entisistä käytänteistä ole ”jätetty pois”, vaan ammattiosaamisen näytöt on lisätty. Tätä arviointiryhmä pitää suurena ongelmana ja merkinä myös pedagogisten syvärakenteiden ja kulttuuristen tekijöiden muuttumattomuudesta.

Arviointiryhmän mielestä toimintaa voidaankin luonnehtia pedagogisen orientaation sijaan resurssiorientoituneeksi. Tämän vahvistajina arviointiryhmä pitää monimutkaisia ja kirjavampia opettajien työ- ja virkaehtoja ja käytäntöön syntyneitä toisistaan poikkeavia resurssien laskentamekanismeja ja käytäntöjä. Ne jopa estävät koulutuksen järjestäjiä kehittämästä koulutusta ja pedagogiikkaa yhtenäisesti eri aloilla. Pedagogisen toimintakulttuurin muutoksiin ei siten voida päästä ennen kuin opettajien työehtoja kehitetään ja yhdenmukaistetaan. Virka- ja työehtosopimusten uudistamisessa tulisi ottaa ensisijaiseksi lähtökohdaksi opettajien ammatin ja työn sekä toimintaympäristön muutokset ja haasteet.

Kustannusvaikutuksia on, mutta rahat riittävät

Ammattiosaamisen näyttöjen kustannusvaikutusten arviointi on mahdotonta voimavarojen kohdentamiseen liittyvien erojen ja seurannan puutteiden vuoksi. Kustannukset ovat hallittavissa. Kustannusten arvioidaan tasaantuvan toiminnan vakiintumisen myötä. Kustannusvaikutukset syntyvät lähinnä näyttöjen käynnistämiseen liittyvästä suunnittelusta, opettajien opetustunneista ja hallinnosta sekä kehittämisestä.

Monet järjestäjät ja tutkintokohtaiset ryhmät ovat sitä mieltä, että heillä on erittäin hyvät taloudelliset edellytykset ammattiosaamisen näyttöjen toimeenpanoon ja että resurssien puute ei estä näyttöjen toimeenpanoa. Tästä hyvästä läh-



tökohtadasta huolimatta arvioinnissa nousi esille tarpeita taloudellisten resurssien lisäämiseen näyttöihin ja erityisesti opettajien tunteihin.

Ammattiosaamisen näyttöjen taloudellisten voimavarojen suunnitteluun ja kustannusten seurantaan liittyvät toimintatavat ovat sekavat, tavoitteet ja mittarit puuttuvat ja näiden seurauksena myös kustannusten seuranta ja taloudellisuuden arviointi on vaikeaa. Taloudellisten voimavarojen kohdentaminen kuvastaa koko johtamis- ja toimintakulttuuria.

Arviointiryhmän käsitys on, että ongelma ei ole taloudellisten voimavarojen riittävyydessä vaan taloudellisten voimavarojen hallinnassa. Käytännöt, joilla ammattiosaamisen näyttöjä suunnitellaan, opettajien työtä resursoidaan ja kustannuksia seurataan ja taloudellisuutta arvioidaan, vaihtelevat erittäin suuresti.

Opetushallituksen kautta ohjautuvilla kehittämismäärärahoilla on ollut suuri merkitys ammattiosaamisen näyttöjen kehittämiseen. Opetushallitus on jakanut työssäoppimiseen ja ammattiosaamisen näyttöihin 1,2 miljoonaa euroa harkinnanvaraista valtionapua. Ongelma on kehittämismäärärahojen kohdentamisessa. Hyödyn saajia ovat olleet aktiiviset koulutuksen järjestäjät, joiden kohdalla näyttöjen järjestämisessä eivät tule esiin suurimmat ongelmat. Määrärahojen kasautumisen lisäksi ongelmana on myös se, että määrärahoja jää myös käyttämättä ja saatuja määrärahoja jopa palautetaan.

Hallinnolliset vaikutukset vähäiset ja hallittavissa olevat

Arviointitulosten dokumentointi, näyttötodistukset ja muu ”paperityö” ovat lisänneet hallinnollista taakkaa, mikä opettajan lisäksi kasautuu koulutusjohtajalle ja sihteerille. Hallinnolliset vaikutukset syntyvät lähinnä opiskelijan arvioinnin dokumentoinnista ja ammattiosaamisen toimielimen toiminnasta. Hallinnollisten vaikutusten suhteen kritisoitiin järjestelmän byrokraattisuutta, dokumentoinnin määrää ja päätöksenteon kankeutta. Erityisesti opettajat kritisoivat opiskelijan arviointitulosten dokumentointiin liittyvää työn määrää ja ammattiosaamisen näyttöelimen toiminnan etäisyyttä ja muodollista roolia. Osanäyttöjen runsaus on niin ikään lisännyt dokumentointiin liittyvää opettajien työtä.

Oppimistulosten arvioinnissa haasteita

Kansalliseen oppimistulosten seuranta-arviointiin suhtaudutaan toisaalta myönteisesti ja niitä toivotaan laajennettavan kaikkiin perustutkintoihin. Vertailutiedon saamista myös arvostetaan. Toisaalta järjestelmää pidetään raskaana ja liian mittavana suhteessa siihen, mitä sen avulla saadut oppimistulokset kertovat

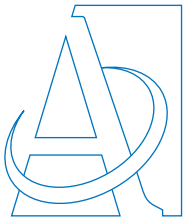


opiskelijoiden osaamisesta. Kriittisiä näkemyksiä esitettiin oppimistulostiedon kokoamiseen ensimmäisen ja toisen lukuvuoden aikana. Lisäksi jotkut kyseenalaistivat oppimistulosten seurannan ja tulosten relevanssin suhteessa työelämän tarpeisiin.

Arvioinnissa nousi esiin tarve ajoittaa oppimistulosten arviointi koulutuksen loppuun. Joidenkin mielestä aiemmin järjestetyt kansalliset päättökokeet sopisivat ammattiosaamisen näyttöjä paremmin oppimistulosten arvioinnin mittareiksi.

Koulutuksen järjestäjiltä ja tutkintokohtaisilta ryhmiltä kootut opiskelijoiden näytöistä saamat arvosanat sekä Opetushallituksen oppimistulosten seurantatiedot tukivat järjestäjien ja opettajien piirissä ollutta käsitystä hyvistä arvosanoista. Arvosanat painottuvat hyvään 3 – kiitettävään 5.

Oppimistulosten arviointia vaikeuttaa myös arviointiasteikon muuttuminen kolmiportaiseksi. Muun muassa sen vuoksi, ettei arviointiasteikko enää erottele opiskelijoita vaan tuottaa ennalta tiedetyn tuloksen (suurin osa opiskelijoista saa arvosanan 2), ei nykyisen raskaan seurantajärjestelmän ylläpitäminen enää ole perusteltua. Sen sijaan oppimistulosten arviointia tulisi kehittää ja toteuttaa osana ala- ja tutkintokohtaisia kokonaisarviointeja.

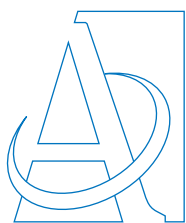


Kansallinen ohjaus

Koulutuksen järjestäjät ovat tyytyväisiä kansalliseen ohjaukseen ja sen kautta saamaansa tukeen, erityisesti rahoitukseen, mutta kansallista ohjausta myös kritisoidaan. Viranomaisohjausta pidetään liian hallintokeskeisenä, normittavana ja sen myötä ammattiosaamisen näyttöjen kehittämistä ja toimeenpanoa byrokraattisena, järjestelmäkeskeisenä ja järjestäjien omaa vastuuta ja päätöksentekoa ka-peuttavana. Muun muassa opetussuunnitelmien perusteiden yksityiskohtaisuus on joissakin tutkinnoissa pakottanut koulutuksen järjestäjät ja opettajat lisää-mään osanäyttöjä.

Koulutuksen järjestäjien mielestä kansallisella tasolla ei ole onnistuttu sovitta-maan yhteen opetussuunnitelmien perusteiden uudistamista, ammattiosaami-sen näyttöjen kehittämistä sekä kansallisia arviointeja. Ongelmallisena pidetään erityisesti sitä, ettei ammattiosaamisen näyttöihin liittyvää uudistusta sovitettu aikataulullisesti yhteen tutkintojen perusteiden uudistuksen kanssa.

Kriittisimmät kannanotot liittyivät toisaalta ammattiosaamisen näyttöjen viemi-seen käytäntöön ”muototarkasti ja koko rintamalla”, nopeassa aikataulussa ja toisaalta uudistuksen ajoittamista pitkälle ajanjaksolle. Osa järjestäjistä kaipaa Opetushallitukselta konkreettisia neuvoja, vastauksia ja ohjeita. Erityisesti kai-vataan ”selkokielisiä” kriteereitä ja aineistoja. Osa kaipaa uusia toimintamalleja. Myös arvioinnin, arviointimittareiden ja auditointien ja toisilta oppimisen tuen tarpeet korostuvat.

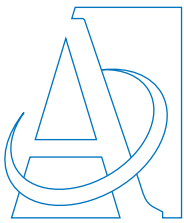


Muutkin tekijät vaikuttavat ammattiosaamisen näyttöihin

Ammattiopistostrategia on vaikuttanut ammattiosaamisen näyttöjen toimeenpanoon. Koulutuksen järjestäjien fuusiot vievät huomiota ja voimavaroja rakenteellisiin ja hallinnollisiin sekä taloudellisiin asioihin pedagogisten ja kulttuuristen kysymysten jäädessä taka-alalle. Monien fuusioiden taustalta löytyy viime vuosi-
na toteutettuja muita organisaatiomuutoksia, jotka ovat jo ”syöneet” henkilöstön, erityisesti opettajien voimavaroja ja vaikuttaneet yleiseen mielialaan.

Monista toimintaympäristömuutoksista huolimatta useat järjestäjät, johtajat ja opettajat näkevät rakenteellisiin uudistuksiin liittyviä mahdollisuuksia. Uusien organisaatioiden luominen on monella paikkakunnalla kesken, eivätkä käytännöt tai edes suunnitelmat ole vielä yhdenmukaisia hallinnon tai opetuksen järjestämisen suhteen.

Ongelmaksi koetaan myös, ettei ammattiosaamisen näyttöjä ja aikuiskoulutuksen näyttötutkintoja eroteta käsitteellisesti eikä toiminnallisesti työelämässä toisistaan.



Mitä opittiin?

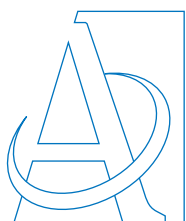
Ammattiosaamisen näytöt ovat muuttaneet suuresti ammatillista koulutusta. Muutos koskettaa niin hallintoa kuin koulutuksen järjestäjiä, koulutusyksiköitä ja työelämää ja edelleen eri ammattiryhmiä.

Ammattiosaamisen näytöt vietiin käytäntöön yhtä aikaa kaikille aloille ja tutkintoihin. Tässä on onnistuttu melko hyvin. Koulutuksen järjestäjät toteuttavat ammattiosaamisen näytöt kansallisten periaatteiden mukaan, mutta ongelmana ovat järjestäjien väliset suuret erot. Tämä asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan.

Ammattiosaamisen näytöt ovat merkittävästi edistäneet työelämälähtöisyyttä. Työelämälähtöisyys on hyödyksi opiskelijoille, ja se luo siltaa oppilaitosten ja työelämän yhteistyölle ja vuorovaikutukselle sekä huolehtimiselle opettajien ammattitaidon ajantasaisuudesta.

Ammattiosaamisen näytöissä on otettava huomioon ala- ja tutkintokohtaiset erityispiirteet. Järjestelmää on yksinkertaistettava.

Pedagogisena esteenä on uuden tekeminen vanhan päälle. Tästä seuraa aika- ja resurssipulaa. Näytöt koetaan byrokraattisina. Koulutuksen kehittämisen on perustuttava pedagogiseen uudistamiseen. Painopistettä on tarpeen siirtää teknisestä toteutuksesta pedagogiseen johtamiseen.



Kehittämisehdotukset

Ammattiosaamisen näyttöjä kehitetään seuraavista näkökulmista:

1 Koulutuksen järjestäjät

Pedagoginen johtaminen

- kehittävät yhdessä opettajien kanssa yhtenäistä pedagogista toimintakulttuuria siten, että työssäoppimiseen ja ammattiosaamisen näyttöihin liittyvä toiminta yhtenäistyy ja kehittyy
- huolehtivat opettajien ja työpaikkaohjaajien osaamisesta opiskelijoiden arviointiin ja työssäoppimiseen liittyen; tämä edellyttää riittävää perehdytystä ja koulutusta.

Opettajan työ

- ottavat kaikki opettajat mukaan opetussuunnitelmien ja näyttösuunnitelmien laadintaan
- luovat edellytykset opettajan ja työpaikkaohjaajien jatkuvalle vuorovaikutukselle
- luovat edellytykset opettajan työn ja ammatin uudistumiselle vastamaan työpaikalla tapahtuvan opetuksen ja arvioinnin vaatimuksia, tämä edellyttää henkilöstökoulutusta ja tukea opettajien omaehtoiseen kehittymiseen.



Työpaikkaohjaajien rooli

- luovat kattavan ja jatkuvan työpaikkaohjaajien koulutuksen
- tukevat työpaikkaohjaajien arviointiosaamista käytännön läheisillä menetelmillä
- järjestävät opettajille ja työpaikkaohjaajille yhteistä valmennusta ammattiosaamisen näyttöihin ja opiskelijan arviointiin
- hyödyntävät toisten alojen hyviä käytänteitä työpaikkaohjaajien perehdyttämisessä
- osallistuvat oppilaitoksissa järjestettävien näyttöjen arviointiin.

Ammattiosaamisen näyttöjen organisointi käytännössä

- lisäävät laaja-alaisia ja työelämäkokonaisuuksia vastaavia ammattiosaamisen näyttöjä
- organisoivat ammattiosaamisen näytöt työssäoppimisen yhteydessä
- selkeyttävät oppilaitoksissa järjestettävien näyttöjen periaatteet ja varmistavat, että oppilaitoksissa järjestettävät näytöt vastaavat työelämän vaatimuksia
- selkeyttävät ammattiosaamisen näyttöjen käsitteitä, arviointiohjeita ja -kriteereitä niin, että ne ymmärretään myös työpaikoilla
- selkeyttävät ammattiosaamisen näyttöjen dokumentointia ja kehittävät arviointiin sähköisiä työmenetelmiä
- turvaavat opettajien osallistumisen opiskelijoiden ohjaukseen ja näyttöjen arviointiin kaukana olevissa työpaikoissa.

Opiskelijan arviointi kokonaisuutena

- kehittävät ammattiosaamisen näyttöjä työelämälähtöisenä arviointina
- kehittävät ammattiosaamisen näyttöjä osana opiskelijan kokonaisarviointia ja työssäoppimista
- liittävät ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien arvioinnin työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen arviointiin
- yhdenmukaistavat opiskelijan arvioinnin periaatteet ja käytännöt eri aloilla, tutkinnoissa ja yksiköissä ja selkeyttävät opiskelijan arvioinnin prosessia työpaikoilla
- linjaavat opiskelijan arviointia koskevat periaatteet osana pedagogista johtamista.

Vuorovaikutus työpaikkojen kanssa

- sovittavat yhteen työpaikkojen ja koulutuksen järjestäjän intressit yhteistyössä työpaikkojen kanssa
- varmistavat etukäteen työpaikkojen edellytykset toimia ammattiosaamisen näyttöympäristönä



- vahvistavat työssäoppimispaikkojen pysyvyyttä ja hyvin toimivia kumppanuuksia
- kehittävät ammattiosaamisen näyttöjä työpaikkojen kanssa yhdessä ja edistäen samalla win-win -periaatteen toteutumista
- hyödyntävät työelämälähtöistä koulutusta tukevaa myönteistä julkisuutta työpaikolla järjestettävien näyttöjen kautta
- lisäävät asiantuntijavaihtoa työelämän kanssa.

Toimielimen toiminta

- selkeyttävät ja tehostavat ammattiosaamisen näyttöjen toimielimen tehtäviä, toimintaa ja toimielimen kautta tapahtuvaa näyttöjen ohjausta ja seuranta ja hallinnollisia prosesseja
- määrittävät toimielimelle lakisäätteisiä tehtäviä strategisemman roolin ja tehtävät ja vahvistavat sen roolia pedagogisessa johtamisessa
- huolehtivat toimielimen valmentamisesta sekä toimielimen toiminnasta ja päätöksistä tiedottamisesta siten, että myönteinen kuva muodostuu.

Yhteistyö muiden järjestäjien kanssa

- luovat yhtenäiset ammattiosaamisen näyttöjen järjestämisen periaatteet niiden järjestäjien kanssa, jotka käyttävät samoja työpaikkoja.

Taloudelliset voimavarat

- selkeyttävät ammattiosaamisen näyttöihin liittyvien taloudellisten voimavarojen ohjausta ja varmistavat voimavarat ammattiosaamisen näyttöjen organisointiin ja jatkuvaan kehittämiseen.

Ammattiosaamisen näyttöjen seuranta, arviointi, parantaminen ja kehittäminen

- kehittävät ammattiosaamisen näyttöjen seuranta-, palaute- ja arviointimekanismit ja seuraavat ja arvioivat toimintaansa ja tuloksiaan systemaattisesti
- määrittävät ammattiosaamisen näyttöjen kehittämissä vision ja -tavoitteet seuraaville vuosille
- luovat edellytyksiä ja toimintatapoja oppilaitosten, alojen ja tutkintojen väliseen yhteistyöhön ja toisilta oppimiseen
- muodostavat yhteistyöverkostoja muihin koulutuksen järjestäjiin ja tehostavat toisilta oppimista
- luovat jatkuvan parantamisen ja kehittämisen käytännöt.



2 Työpaikat

- mahdollistavat ammattiosaamisen näyttöjen järjestämisen työpaikoilla
- varmistavat työpaikkaohjaajille voimavarat osallistua ja sitoutua ammattiosaamisen näyttöjen organisointiin ja opiskelijan arviointiin sekä näiden jatkuvaan kehittämiseen
- mahdollistavat työpaikkaohjaajien osallistumisen koulutukseen
- varmistavat, että ammattiosaamisen näytöissä arvioidaan työelämän edellyttämää osaamista
- turvaavat opiskelijan arvioinnin tasapuolisuuden
- luovat työpaikkaohjaajille mahdollisuuksia oppia toisten alojen ja työpaikkojen hyvistä käytännöistä.

3 Opetusministeriö

- arvioi yhteistyössä sidosryhmien kanssa, voitaisiinko opiskelijoille annettavien näyttötodistusten allekirjoittaminen siirtää toimielimeltä koulutuksen järjestäjille
- harkitsee oppimistulosten nykyisen kaltaisen seuranta-arvioinnin tarkoituksenmukaisuutta opiskelijan arviointiasteikon muututtua kolmiportaiseksi ja selvittää muita seuranta- ja arviointivaihtoehtoja.

4 Opetushallitus

- ohjaa opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen suunnattuja määrärahoja tukemaan pedagogista johtamista ja muutoksia opettajuudessa
- varmistaa yhteistyössä eri tahojen kanssa, että tutkintojen perusteet vastaavat työelämässä tarvittavaa osaamista
- yksinkertaistaa ammattiosaamisen näyttöjärjestelmää niin, etteivät näytöt kuormita työelämää nykyisellä tavalla ja että ne ylipäättään on toteutettavissa työelämässä
- selkeyttää ja keventää tutkintojen perusteita ja laatii ne niin, että myös työelämässä ymmärretään niiden sisältö
- yhdensuuntaistaa ammattiosaamisen näyttöjä ja aikuiskoulutuksen näyttötutkintoja perustutkintotasolla.

5 Työmarkkinaosapuolet

- uudistavat ammattiopettajien työ- ja virkaehtosopimukset ja niihin liittyvän palkkausjärjestelmän siten, että ne vastaavat opettajien ammatin sekä työn ja toimintaympäristön muutoksia ja haasteita.



6 Koulutuksen arviointineuvosto

- käynnistää ammattiosaamisen näyttöjen vertaisarvioinnin -pilotin, jossa heikosti arvioinnissa menestyneille luodaan mahdollisuus oppia arvioinnissa paremmin menestyneiden koulutuksen järjestäjien toiminnasta
- resursoi kansalliset arviointihankkeet niin, että kunkin järjestäjän tilan arviointi voisi perustua kahden arvioijan arviointiin ja siten parivertailuun
- kehittää kansalliseen arviointiin liittyvän palautejärjestelmän niin, että järjestäjät voisivat saada itseään koskevat tuloksensa. Numeroarviointia tulee täydentää järjestäjäkohtaisella sanallisella palautteella.
- kehittää koulutusprosessin kansallisen auditointimallin, jonka avulla saadaan arviointitietoa nykyistä kansallista arviointia nopeammin ja paremmin.

7 Eri tahot yhteistyössä

- luovat ammattiosaamisen näyttöihin yhtenäiset lomakkeet, seurantaindikaattorit ja tietojärjestelmän.

KOULUTUKSEN ARVIOINTINEUVOSTON JULKAISUJA

- 1:2004 **Koulutuksen arvioinnin uusi suunta.** Arviointiohjelma 2004–2007. 55 s. 10 e. Myös verkkoversio.
- 2:2004 **Utbildningsutvärderingens nya inriktning.** Utvärderingsprogram för perioden 2004–2007. 57 s. 10 e. Myös verkkoversio.
- 3:2005 **New Directions in Educational Evaluation.** Evaluation Programme 2004–2007. 64 s. 10 e. Myös verkkoversio.
- 4:2005 Stähle, B.: **Toisen asteen koulu Pohjoismaissa.** Toisen asteen koulujen pohjoismainen vertailu ”Pohjoismainen ISUSS-raportti”. 143 s. 20 e. Myös verkkoversio.
- 5:2005 Räisänen, A.: **EFQM-arviointimalli ammatillisen koulutuksen järjestäjien arvioinnin tukena.** 72 s. 20 e.
- 6:2005 Lyytinen, H.K. & Räisänen, A. (toim.): **Kehittämissuuntaa arvioinnista.** 246 s. 25 e.
- 7:2005 Rönholm, H. & Räisänen, A. (toim.): **Arviointi tukee kehittymistä – miten arvioinnin kehittymistä tuetaan?** Koulutuksen järjestäjien tukeminen arviointiin liittyvissä asioissa. 37 s. 15 e. Myös verkkoversio.
- 8:2005 Korkeakoski, E. (toim.): **Koulutuksen perusturva ja oppimisen tuki perusopetuksessa.** Osaraportti 1: Arviointiraportti. 61 s. 12 e. Myös verkkoversio.
- 9:2005 Korkeakoski, E.: **Koulutuksen perusturva ja oppimisen tuki perusopetuksessa.** Osaraportti 2: Tausta ja tulokset. 156 s. 21 e. Myös verkkoversio.
- 10:2005 Korkeakoski, E. (toim.): **Koulutuksen perusturva ja oppimisen tuki perusopetuksessa.** Osaraportti 3: Syventävät artikkelit. 131 s. 20 e. Myös verkkoversio.
- 11:2005 Mehtäläinen, J.: **Erytisopetuksen tarve lukiokoulutuksessa.** 100 s. 17 e. Myös verkkoversio.
- 12:2005 Knubb-Manninen, G. (red.): **Grundtryggheten och behovet av stöd i skolan.** 60 s. 12 e. Myös verkkoversio.
- 13:2005 Rönholm, H. & Räisänen, A. (red.): **Utvärdering stödjer utvecklingen – hur kan utvärderingens utvecklingsanordnarna i frågor som gäller utvärdering.** 42 s. 15 e. Myös verkkoversio.
- 14:2006 Räisänen, A. & Rönholm, H.: **Itsearviointi koulu yhteisöä kehittäväksi.** EFQM-arviointimalli yleissivistävässä koulutuksessa. 79 s. 20 e.
- 15:2006 Raivola, R., Heikkinen, A., Kauppi, A., Nuotio, P., Oulasvirta, L., Rinne, R., Kamppi, P. & Silvennoinen, H.: **Aikuisten opiskelumahdollisuudet ja järjestäjätverkko toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa.** 219 s. 24 e. Myös verkkoversio.
- 16:2006 Vaherva, T., Malinen, A., Moisio, A., Raivola, R., Salo, P., Kantasalmi, K., Kamppi, P. & Silvennoinen, H.: **Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenne ja palvelukyky.** 207 s. 24 e. Myös verkkoversio.
- 17:2006 Knubb-Manninen, G. (red.): **Vuxenutbildningsfältet.** Utvärdering av fritt bildningsarbete och yrkesinriktad vuxenutbildning. 79 s. 16 e. Myös verkkoversio.
- 18:2006 Silvennoinen, H. (toim.): **Koulutuksen arviointi verkostoituu.** 86 s. 16 e. Myös verkkoversio.
- 19:2006 Räisänen, A. & Silvennoinen, H.: **Virtaa vertaisten verkosta.** Ammatillisten erikoisoppilaitosten laadunhallinta. 59 s. 12 e.
- 20:2006 Tynjälä, P., Räisänen, A., Määttä, V., Pesonen, K., Kauppi, A., Lempinen, P., Ede, R., Altonen, M. & Hietala, R.: **Työpaikalla tapahtuva oppiminen ammatillisessa peruskoulutuksessa.** Arviointiraportti. 254 s. 30 e. Myös verkkoversio.
- 21:2006 Räisänen, A. (toim.): **Työpaikalla tapahtuva oppiminen ammatillisessa peruskoulutuksessa.** Tiivistelmä. 39 s. 15 e. Myös verkkoversio.
- 22:2006 Räisänen, A. (red.): **Inläring på arbetsplatsen inom grundläggande yrkesutbildning.** Sammandrag. 37 s. 15 e. Myös verkkoversio.
- 23:2007 Mäensivu, K., Mäenpää, H., Määttä, M., Volanen, M.V., Knubb-Manninen, G. & Mehtäläinen, J. & Räisänen, A.: **Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyö opetuksen järjestämisessä.** 156 s. 25 e. Myös verkkoversio.
- 24:2007 Räisänen, A. & Hietala, R. (toim.): **ESR-rahoitus ja työssäoppimisen järjestäminen.** Arviointiraportti. 109 s. 20 e. Myös verkkoversio.
- 25:2007 Vaherva, T., Malinen, A., Moisio, A., Raivola, R., Salo, P., Kuusipalo, P., Silvennoinen, H. & Vaahtera, K.: **Vapaan sivistystyön vaikuttavuus ja suuntaviivaopinnot.** 189 s. 23 e. Myös verkkoversio.
- 26:2007 Raivola, R., Heikkinen, A., Kauppi, A., Nuotio, P., Oulasvirta, L., Rinne, R., Knubb-Manninen, G., Silvennoinen, H. & Vaahtera, K.: **Aikuisten näyttötutkintojärjestelmän toimivuus.** 323 s. 30 e. Myös verkkoversio.

- 27:2007 Räisänen, A. & Hietala, R. (toim.): **Yhteisiin pöytiin**. Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutukset. Arviointiraportti. 319 s. 30 e. Myös verkkoversio.
- 28:2007 Räisänen, A. (toim.): **Yhteisiin pöytiin**. Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutukset. Tiivistelmä. 36 s. 15 e. Myös verkkoversio.
- 29:2007 Räisänen, A. (red.): **Till gemensamma bord**. Yrkesutbildningens regionaleffekter. Sammandrag. 36 s. 15 e. Myös verkkoversio.
- 30:2008 Atjonen, P., Halinen, I., Hämäläinen, S., Korkeakoski, E., Knubb-Manninen, G., Kupari, P., Mehtäläinen, J., Risku A-M., Salonen, M. & Wikman, T.: **Tavoitteista vuorovaikutukseen**. Perusopetuksen pedagogiikan arviointi. 288 s. 30 e. Myös verkkoversio.
- 31:2008 Korkeakoski, E. & Silvennoinen, H. (toim.): **Avaimia koulutuksen arvioinnin kehittämiseen**. 229 s. 28 e.
- 32:2008 Korkeakoski, E. **Tavoitteista vuorovaikutukseen**. Perusopetuksen pedagogiikan arvioinnin tulosten tiivistelmä ja kehittämisehdotukset. 67 s. 19 e. Myös verkkoversio.
- 33:2008 Knubb-Manninen, G. (red.) **Från mål till interaktion**. Skolpedagogiken i Svenskfinland och övriga Finland. 62 s. 17 e. Myös verkkoversio.
- 34:2008 Räisänen, A. **Koulutuksen järjestäjän opas**. Koulutuksen järjestäjä ja kansallinen arviointi. 28 s. 18 e. Myös verkkoversio.
- 35:2009 Mahlamäki-Kultanen, S., Byholm, K., Kärppä, J., Orelma, A., Vaso, J., Kamppi, P., Knubb-Manninen, G. & Silvennoinen, H. **Työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän toimivuus ja vaikuttavuus**.
- 36:2009 Knubb-Manninen, G. **Den nationella utvärderingens metodik**. 47 s. 19 e. Myös verkkoversio.
- 37:2009 Räisänen, A. & Hietala, R. (toim.) **Sovitellen**. Sosiaaliset ja viestinnälliset valmiudet ammatillisessa peruskoulutuksessa. 303 s. 30 e. Myös verkkoversio.
- 38:2009 Räisänen, A. **Sovitellen**. Sosiaaliset ja viestinnälliset valmiudet ammatillisessa peruskoulutuksessa. Tiivistelmä. 55 s. 19 e. Myös verkkoversio.
- 39:2009 **Räisänen, A. Sociala och kommunikativa färdigheter i den grundläggande yrkesutbildningen**. Sammandrag. 60 s. 19 e. Myös verkkoversio.
- 40:2009 Välijärvi, J., Huotari, N., Iivonen, P., Kulp, M., Lehtonen, T., Rönholm, H. Knubb-Manninen, G., Mehtäläinen, J. & Ohranen, S. **Lukiopedagogiikka**. 125 s. 24 e. Myös verkkoversio.
- 41:2009 Välijärvi, J., Huotari, N., Iivonen, P., Kulp, M., Lehtonen, T., Rönholm, H. Knubb-Manninen, G., Mehtäläinen, J. & Ohranen, S. **Pedagogiken i gymnasiet**. 39 s. 17 e. Myös verkkoversio.
- 42:2009 Poikela, E., Granö, M., Keurulainen, H., Kuusipalo, P., Silvennoinen, P., Jokinen, J., Knubb-Manninen, G. & Silvennoinen, H. **Vapaan sivistystyön opetushenkilöstön kelpoisuus, osaaminen ja työolot**. 146 s. 25 e. Myös verkkoversio.
- 43:2009 Poikela, E., Granö, M., Keurulainen, H., Kuusipalo, P., Silvennoinen, P., Knubb-Manninen, G. & Silvennoinen, H. **Kompetens och arbetsförhållanden inom fria bildningen i Svenskfinland och övriga Finland**. 44 s. 18 e. Även nätversion.
- 44:2010 Anttila, P., Kukkonen, P., Lempinen, P., Nordman-Byskata, C., Pesonen, K., Tuomainen, S., Hietala, R. & Räisänen, A. **Työssäoppimisen arvioinnin seuranta**. 63 s. 20 e. Myös verkkoversio.
- 45:2010 Anttila, P., Kukkonen, P., Lempinen, P., Nordman-Byskata, C., Pesonen, K., Tuomainen, S., Hietala, R. & Räisänen, A. **Näyttöä on!** Ammattiosaamisen näyttöjen toteutuminen käytännössä. 180 s. 27 e. Myös verkkoversio.
- 46:2010 Anttila, P., Kukkonen, P., Lempinen, P., Nordman-Byskata, C., Pesonen, K., Tuomainen, S., Hietala, R. & Räisänen, A. **Näyttöä on!** Ammattiosaamisen näyttöjen toteutuminen käytännössä. Tiivistelmä. 37 s. 18 e. Myös verkkoversio.

Tilaukset ja tiedustelut:
 Koulutuksen arviointisihteeristö
 PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto
 puh. (014) 260 3220
 faksi (014) 260 3241
 ktl-asiakaspalvelu@ktl.jyu.fi
 www.edev.fi

Osa julkaisuista on saatavissa myös verkosta:
 www.edev.fi/portal/julkaisu



Koulutuksen
arviointineuvosto

Tässä julkaisussa kerrotaan tiivistetysti ammattiosaamisen näyttöjen kansallisesta arvioinnista. Raportti sisältää päätulokset, tulosten erittelyt arviointikohteittain sekä kehittämisehdotukset. Arviointi perustui koulutuksen järjestäjien omiin arviointeihin.

Kansi: Martti Minkkinen

Koulutuksen
arviointineuvoston julkaisu 46
ISBN 978-951-39-3856-7
ISSN 1795-0163
2010